

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Petra Průchy a soudců JUDr. Tomáše Langáška a JUDr. Ivo Pospíšila v právní věci žalobce: **P. Č.**, proti žalované: **Česká advokátní komora**, se sídlem Národní 118/16, Praha 1, o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 23. 10. 2018, č. j. 10.01-001168/18-003, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 13. 2. 2019, č. j. 9 A 217/2018 - 15,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žalobce **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.
- III. Žalované **s e** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti **n e p ř i z n á v á .**

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení případu

[1] Včas podanou kasační stížností se žalobce domáhá zrušení usnesení Městského soudu v Praze ze dne 13. 2. 2019, č. j. 9 A 217/2018 - 15, (dále „napadené usnesení“), jímž městský soud žalobci nepřiznal osvobození od soudních poplatků.

[2] Žalobce se **žalobou** domáhal přezkoumání rozhodnutí žalované ze dne 23. 10. 2018, č. j. 10.01-001168/18-003, kterým nebylo vyhověno jeho žádosti o určení advokáta k poskytnutí právní porady podle ustanovení § 18a nebo právní služby podle ustanovení § 18c zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o advokacii“).

[3] Městský soud v odůvodnění **napadeného usnesení** uvedl, že žalobce na výzvu k zaplacení soudního poplatku reagoval žádostí o osvobození od soudních poplatků a prohlášením o svých majetkových poměrech, které sám vytvořil. Protože prohlášení žalobce neodpovídá standardnímu vzoru používanému pro tyto účely, vyzval soud žalobce k vyplnění všech příslušných údajů. Žalobce však na výzvu nereagoval. Soud proto vyšel při posouzení žalobcova návrhu ze zaslaného prohlášení a z jiných dokladů z dalších řízení žalobce. Dospěl k závěru, že žalobce v úplnosti a bez pochybností nedoložil, že nemá dostatečné prostředky k úhradě soudního poplatku, neboť žalobcem uvedené údaje jsou zčásti neúplné a zčásti neprůkazné, poněvadž z nich nevyplývá výše jeho příjmů, stabilní výše dávek a výše jeho výdajů na životní potřeby. S ohledem na znění právní úpravy regulující osvobození od soudních poplatků měl za to, že k úplnému osvobození lze přikročit jen ve výjimečných případech a ze zvlášť závažných důvodů, které musí být doloženy. I pro částečné osvobození musí být doloženy ze strany žalobce příslušné skutečnosti; v opačném případě je narušována regulativní funkce soudních poplatků. Soud dále přihlédl k svým poznatkům stran osoby žalobce, který podle něj vede množství sporů, v nichž napadá různé veřejné instituce, včetně žalované. Ohledně sporů se žalovanou soud poukázal na stereotypnost jejich průběhu, kdy žalobce žádá žalovanou o určení advokáta, kterého mu žalovaná určí. Žalobce však není ochoten přistoupit na podmínky stanovené v příslušném rozhodnutí, případně nehodlá spolupracovat s advokátem více, než on sám uzná za vhodné, případně advokáta napadá. Advokát následně požádá žalovanou o zrušení určení pro ztrátu důvěry a pro nedostatek součinnosti; žalovaná pak zpravidla určení advokáta zruší. Následuje žaloba, které se žalobce věnuje specifickým způsobem, jenž soud podrobně popsal. Dospěl proto k závěru, že smyslem většiny návrhů žalobce není ochrana jeho práv, ale vedení samotného sporu.

II. Kasační stížnost a vyjádření

[4] Žalobce (dále jen „stěžovatel“) nyní napadá uvedené usnesení městského soudu kasační stížností. Tvrdí, že o žádné osvobození od poplatků nepožádal. Pokud mu městský soud poslal tiskopis, který nelze elektronicky vyplnit, nepostupoval smysluplně. V jiné věci bylo předmětné prohlášení soudem akceptováno jako doklad o jeho chudobnosti. Podané prohlášení považuje za ucelené a vypovídající o jeho nepříznivé ekonomické situaci. Měl za to, že se soud zabýval úvahami, které v rámci osvobozování od soudních poplatků nemají být posuzovány. Nezabýval se naopak tím, zda žaloba je zjevně neúspěšná či nikoli.

[5] Žalovaná se ke kasační stížnosti nevyjádřila.

III. Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[6] Nejvyšší správní soud nejprve zkoumal formální náležitosti kasační stížnosti, přičemž zjistil, že je podána včas, osobou oprávněnou a že je proti napadenému usnesení přípustná za podmínek ustanovení § 102 a § 104 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“).

[7] Ohledně otázky placení soudního poplatku a splnění podmínky dle ustanovení § 105 odst. 2 s. ř. s. v podobě povinného zastoupení stěžovatele advokátem Nejvyšší správní soud uvádí, že podáním kasační stížnosti proti procesnímu rozhodnutí krajského soudu

pokračování

(s výjimkou procesního rozhodnutí, kterým se řízení o žalobě končí) nevzniká stěžovateli poplatková povinnost (srov. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 - 19). Napadené usnesení nepochybně právě takovým procesním rozhodnutím je, zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost tudíž kasační soud nepožadoval.

[8] Z citovaného usnesení rozšířeného senátu současně plyne, že ač je povinné zastoupení stěžovatele bez příslušného právního vzdělání advokátem obecně jednou ze základních podmínek řízení o kasační stížnosti, ustanovení § 105 odst. 2 s. ř. s. se neuplatní v případech, kdy kasační stížnost směřuje proti procesnímu rozhodnutí učiněnému v řízení o žalobě, jež slouží toliko k zajištění podmínek řízení nebo jeho řádného průběhu. Takovým typem rozhodnutí je i nyní napadené usnesení, jak již výše uvedeno. V daném případě tak ani podmínka povinného zastoupení stěžovatele advokátem splněna být nemusí.

[9] Nejvyšší správní soud posoudil kasační stížnost stěžovatele v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a zkoumal přitom, zda napadené usnesení netrpí vadami, k nimž by musel přihlídnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3, 4 s. ř. s.). Dospěl k závěru, že kasační stížnost **není důvodná**.

[10] Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. „Účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne. Přiznané osvobození kdykoliv za řízení odejme, popřípadě i se zpětnou účinností, jestliže se do pravomocného skončení řízení ukáže, že poměry účastníka přiznané osvobození neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly. Přiznané osvobození se vztahuje i na řízení o kasační stížnosti.“

[9] Z citovaného ustanovení je zřejmé, že zákon především ukládá účastníkovi řízení, aby o osvobození od soudních poplatků požádal a aby doložil (prokázal), že nemá dostatečné prostředky k tomu, aby příslušný poplatek uhradil. Individuální osvobození od soudních poplatků je procesním institutem, jehož účelem je zejména ochrana účastníka, který se nachází v tíživých sociálních poměrech, před nepřiměřeně tvrdým dopadem zákona o soudních poplatcích. Aby mohl být účastník osvobozen od soudního poplatku podle ustanovení § 36 odst. 3 s. ř. s., musí být splněny tyto tři předpoklady: (a) účastník musí doložit, že nemá dostatečné prostředky, (b) musí podat žádost o osvobození od soudních poplatků, a (c) soud nesmí dospět k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný. Mimo ustanovení § 36 odst. 3 s. ř. s. se dílčím způsobem aplikuje rovněž ustanovení § 138 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, (dále jen „o. s. ř.“), za použití ustanovení § 64 s. ř. s., podle něhož lze přiznat účastníkovi řízení osvobození od soudních poplatků, odůvodňují-li to poměry účastníka, a to zcela nebo zčásti (tato možnost byla do s. ř. s. zakotvena rovněž, a to na základě novely provedené zákonem č. 303/2011 Sb.). Žadatel je přitom povinen soudu prokázat věrohodným způsobem své majetkové a sociální poměry. Citované ustanovení o. s. ř. pamatuje rovněž na situace, kdy uplatňování nebo bránění práva před soudem nese znaky svévole.

[10] V posuzované věci městský soud stěžovateli osvobození od soudních poplatků nepřiznal, neboť dospěl k závěru, že stěžovatel neunesl svou procesní povinnost doložit soudu, že nemá dostatečné prostředky.

[11] Při zkoumání, zda účastník disponuje dostatečnými prostředky, aby mohl soudní poplatek zaplatit, je právě na účastníku samém, aby své materiální poměry dostatečně konkrétně popsal (břemeno tvrzení), a současně aby projevil zákonem požadovanou aktivitu a předložil soudu (pokud možno současně se žádostí o osvobození) doklady dosvědčující jeho nemajetnost, resp. nízké příjmy (břemeno důkazní). Pokud účastník tuto povinnost nesplní, soud výdělkové a majetkové možnosti sám z úřední povinnosti nezjišťuje (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 As 343/2004 - 50). Pro osvobození od soudních poplatků tak účastník musí doložit, že nemá dostatečné prostředky (kromě toho, že jeho návrh nesmí být zjevně neúspěšný, současně musí účastník o osvobození od soudních poplatků požádat a nesmí se jednat o svévolné uplatňování práva – srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 3. 2010, č. j. 8 As 22/2010 - 91). Soud je povinen v každém jednotlivém případě vážit konkrétní specifické okolnosti žádosti o osvobození od soudních poplatků a individuální poměry žadatele (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 8. 2009, č. j. 8 As 20/2009 - 50).

[12] Je proto na účastníkovi, aby v žádosti o osvobození od soudních poplatků uvedl, v čem nezpůsobilost uhradit soudní poplatek spočívá, přičemž musí být vždy posuzovány tyto poměry dle aktuálního stavu a komplexněji celkové výdělkové a majetkové poměry žadatele. Nejvyšší správní soud poznamenává, že netrvá na doložení poměrů účastníka řízení výhradně formou vyplnění zaslaného formuláře Potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech, který je soudní praxí běžně používán, nicméně v tomto formuláři jsou na základě dlouhodobé soudní praxe uvedeny údaje, které jsou pro rozhodování o osvobození od soudních poplatků pro soud podstatné. Účastník řízení tedy není povinen žádané údaje sdělit soudu výhradně formou vyplnění uvedeného tiskopisu, pokud však chtěl dosáhnout kladného rozhodnutí o své žádosti, bylo nutné sdělit soudu jakoukoliv jinou formou veškeré požadované údaje a v požadovaném rozsahu je doložit.

[13] Z konstantní judikatury zdejšího soudu tedy bez jakýchkoli pochyb vyplývá, že důkazní břemeno leží právě na účastníkovi, který je povinen hodnověrným způsobem prokázat své majetkové a sociální poměry (např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 10. 2014, č. j. 7 As 177/2014 - 17). Pro úplnost Nejvyšší správní soud opakovaně uvádí, že pokud chce být účastník ohledně své žádosti o osvobození od soudních poplatků úspěšný, musí nejen uvést, v čem spatřuje svůj nedostatek prostředků, ale současně musí i takové tvrzení prokázat (např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 3. 2004, č. j. 1 Afs 5/2003 - 54). Soud uvedené nezjišťuje a ani nemůže zjišťovat z úřední povinnosti, neboť se zde neuplatňuje vyšetřovací zásada (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 As 343/2004 - 50). Obdobně se Nejvyšší správní soud vyjádřil i v rozsudku ze dne 26. 8. 2009, č. j. 1 As 39/2009 - 88, podle kterého platí: „*Účastník řízení, který požádal o osvobození od soudních poplatků (§ 36 odst. 3 s. ř. s.), a který byl soudem řádně poučen (§ 36 odst. 1 s. ř. s.), je povinen uvést a prokázat veškeré skutečnosti rozhodné pro posouzení žádosti. Vyplyne-li z uvedených údajů či obsahu spisu, že jsou nevěrohodné, popř. neúplné, soud žádost zamítne.*“ Z rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 7. 2007,

pokračování

č. j. 8 Ans 2/2007 - 51, dále vyplývá: „*Nedoloží-li účastník řízení své, byť i tvrzené minimální, příjmy, je dán důvod pro zamítnutí jeho žádosti o osvobození od soudního poplatku.*“

[14] Stěžovatel se ke svým majetkovým poměrům vyjádřil ve vlastním čestném prohlášení. Zde sice mj. uvedl, že jeho příjmem je příspěvek na živobytí ve výši 3 410 Kč, že jeho měsíční náklady na bydlení jsou aktuálně nulové (neboť byl vyloupen, vykraden a je mu bráněno v oprávněném užívání), že jeho průměrné měsíční náklady vynaložené na stravování nepřekračují výši příspěvku na živobytí, a že je dlouhodobě invalidní ve třetím stupni. Jako osobní majetek větší hodnoty stěžovatel uvedl tablet a čtečku, elektronický psací stroj, fotoaparát, diktafon a psací stůl. Jako své výdaje uvedl žalobce DPH a spotřební daň ve výši „stovek Kč“ měsíčně. K podání přiložil žalobce též kopii potvrzení Okresní správy sociálního zabezpečení ve Svitavách ze dne 17. 10. 2018, že žalobce byl dne 16. 2. 2011 posouzen jako invalidní podle § 39 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb., s tím, že se jedná o invaliditu třetího stupně podle § 39 odst. 2 písm. a) uvedeného zákona, a že platnost posudku byla stanovena trvale.

[15] Nejvyšší správní soud s ohledem na toto Prohlášení stěžovatele (v jehož úvodu stěžovatel výslovně požádal o osvobození od soudního poplatku) souhlasí s městským soudem, že stěžovatel sdělil soudu značně neurčité informace, neboť ve vztahu ke svým výdajům uvedl značně neurčitý údaj, že má výdaje v řádech stokorun týkající se DPH a spotřební daně. K tomu Nejvyšší správní soud uvádí, že tyto daně se neplatí „samy o sobě bez dalšího“, ale vždy za pořízením zboží nebo služeb konečným spotřebitelem, přičemž tyto daně tvoří pouze část celkové ceny vynakládané tímto spotřebitelem. Uvedením informace o tom, že stěžovatel platí „stovky Kč“ měsíčně na DPH a spotřební dani tak vůbec není zřejmé, jaké skutečné výdaje stěžovatel měsíčně vynakládá. Z tvrzení stěžovatele, která nejsou ničím doložena, zvláště když jsou povětšinou zcela nekonkrétní, nelze jakkoli dovodit jeho situaci ve vztahu k jeho měsíčním výdajům.

[16] Stěžovatel tak ohledně svých majetkových poměrů soudu sdělil značně neurčité údaje, svá tvrzení nadto řádně nedoložil. Nejvyšší správní soud se proto ztotožnil se závěrem městského soudu, že podklady poskytnuté stěžovatelem nejsou k doložení jeho majetkových poměrů dostatečné. Pokud stěžovatel odkazuje na to, že v jiném řízení bylo totožné prohlášení ze strany městského soudu akceptováno, musí Nejvyšší správní soud uvést, že předmětem kasačního přezkumu stěžovatel učinil napadené usnesení, s jehož závěry se Nejvyšší správní soud ztotožňuje. Jestliže v jiném řízení bylo postupováno jinak (což Nejvyšší správní soud s ohledem na předmět kasačního přezkumu nemůže ověřit), nelze toto klást k tíži městskému soudu v projednávané věci.

[17] Pokud stěžovatel obecně konstatuje, že jeho chudoba je zřejmá a že již tato skutečnost odůvodňuje přiznání osvobození od soudních poplatků, musí Nejvyšší správní soud odkázat na svou rozhodovací praxi (částečně se vztahující přímo ke stěžovateli), podle níž majetkové poměry účastníka nejsou jedinou okolností, kterou správní soudy zvažují při rozhodování o osvobození od soudních poplatků. V usnesení ze dne 12. 9. 2012, č. j. 1 As 121/2012 – 22, tak Nejvyšší správní soud konstatoval, že „*Pokud žádost o ustanovení právního zástupce a o osvobození od soudních poplatků (§ 35 odst. 8 a § 36 odst. 3 s. ř. s.) není s ohledem na svůj obsah a formulace tam uvedené míněna vážně, ale její jediný myslitelný rozumný význam je šikanózní, jde o zneužití práva podat takovou žádost.*“ Samotná

nemajetnost podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2011, č. j. 7 As 101/2011 – 66, rovněž neodůvodňuje automatické přiznávání osvobození.

[18] K dalším tvrzením v kasační stížnosti uplatněným Nejvyšší správní soud konstatuje, že šlo jednak o nekonkrétní tvrzení, z nichž nebylo možno identifikovat projednatelné stížní námitky proti napadenému usnesení, a jednak šlo o vyjádření stěžovatelových názorů na činnost městského soudu, které nemají pro posouzení věci žádnou relevanci.

[19] Nejvyšší správní soud proto dospěl k závěru, že kasační stížnost je zjevně nedůvodná, a v souladu s § 110 odst. 1 *in fine* s. ř. s. ji zamítl.

IV. Závěr a náklady řízení

[20] O nákladech řízení rozhodl soud v souladu s ustanovením § 60 odst. 1 a 7 ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatel nebyl ve věci úspěšný, proto nemá právo na náhradu nákladů řízení. Ačkoli žalovaná měla v řízení úspěch, zdejší soud jí náhradu nákladů řízení nepřiznal s ohledem na konstantní judikaturu, která zpravidla neumožňuje přiznat náhradu nákladů řízení správním orgánům (například usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 3. 2015, č. j. 7 Afs 11/2014 - 47).

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 13. března 2019

JUDr. Petr Průcha
předseda senátu